

Torg som offentlig mötesplats- en studie av Sundstorget i Helsingborg

Erika Jonasson

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

SLU Alnarp

Examensarbete inom landskapsarkitekturprogrammet

2008:26

Torg som offentlig mötesplats- en studie av Sundstorget i Helsingborg

Square as a public meeting place- a study of Sundstorget in Helsingborg

Erika Jonasson

Handledare: Anna Jakobsson

Examinator: Eva Gustavsson

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
SLU Alnarp

Examensarbete inom landskapsarkitekturprogrammet 15 hp

Huvudämne: Landskapsarkitektur

2008:26

FÖRORD

Denna kandidatuppsats ger 15 hp och är en kurs som ges på landskapsarkitektprogrammet på SLU i Alnarp. Uppsatsen gav mig möjlighet att fördjupa min kunskap om torgs användning och samspelet mellan utformning och funktion. Detta är frågor som är ständigt aktuella i vårt yrke. Under arbetes gång har jag fått råd och haft givande diskussioner med min handledare Anna Jakobsson. Jag vill även tacka alla de personer som bistått med underlagsmaterial till arbetet samt min familj som varit mitt bollplank och gett mig energi att genomföra arbetet.

Erika Jonasson

Malmö, våren 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	8	Sundstorgets möjlighet att återigen fungera som offentlig mötesplats	27
Abstract	9		
Inledning	11	Avslutning	29
Bakgrund	11		
Mål & Syfte	11	Källor och litteratur	30
Frågeställningar	11	Figurförteckning	31
Avgränsningar	11		
Metod och material	11		
De tre aktiviteterna enligt Gehl	12		
Begreppsdefinitioner	12		
Offentlig mötesplats	13		
Torg	15		
Sundstorget i Helsingborg	17		
Inledning till Sundstorget i Helsingborg	17		
Sundstorget	17		
Sundstorgets historia	18		
Mitten av 1800-talet	18		
Slutet av 1800-talet	18		
1900-talet	20		
Sundstorget som offentlig mötesplats på 1900-talet	21		
Tidigt 1900-tal	21		
Sent 1900-tal	21		
Sundstorgets omgestaltning, tidigt 2000-tal	22		
Sundstorget som en offentlig mötesplats idag	23		
Aktiviteter på Sundstorget	24		
Nödvändiga aktiviteter	24		
Valfria och sociala aktiviteter	24		
Sittplatser för valfria och sociala aktiviteter	25		

SAMMANFATTNING

Syftet med detta arbete är att förstå vilken betydelse ett torgs utformning och funktion har för dess användning som en offentlig mötesplats, där Sundstorget i centrala Helsingborg har använts som studieobjekt.

Jag har framförallt utgått från arkitekten och professorn Jan Gehls teorier från boken *Livet mellem husene* (1996) som beskriver människors uteaktiviteter när jag studerat Sundstorget. Gehl delar in våra uteaktiviteter i tre kategorier som är 1) nödvändiga aktiviteter, 2) valfria aktiviteter och 3) sociala aktiviteter, vilka påverkas i olika utsträckning av den fysiska utformningen.

Jag har i detta arbete definierat torg som en offentlig mötesplats som; Ett torg där både formen, utformningen och funktioner medför att människor väljer att stanna upp under en tid för att se och möta andra människor och/eller delta i någon återkommande aktivitet på torget.

Sundstorget är idag ett dominant torg vars representativa byggnad är Dunkers Kulturhus. Vid 1900-talets början, när torget anlades, användes det som en offentlig mötesplats där nödvändiga, valfria och sociala aktiviteter förekom. Torget innehöll nämligen en saluhall med tillhörande torghandel dit invånare gick för att tillgodose sitt livsmedelsbehov, som är en nödvändig aktivitet. Mötet med andra människor som handeln medförde bidrog till att sociala och valfria aktiviteter kunde utvecklas.

På 1960-talet genomgick Sundstorget, precis som de flesta svenska stadstorg, en drastisk förändring. Istället för att fungera som en offentlig mötesplats till stadens invånare fick torget lämna plats åt den ökande biltrafiken och dess behov av parkeringsplatser. Sundstorget övergick från att vara en offentlig mötesplats till att bli en offentlig plats vilket kom att vara fram till 2000-talets början.

Sundstorgets omgestaltning vid början av 2000-talet gav torget nya möjligheter att återigen användas som en offentlig mötesplats. Landskapsarkitekten och

professorn Sven-Ingvar Andersson, som gjorde förslaget till omgestaltningen tänkte att torget skulle användas som en arena för Dunkers Kulturhus och dess utomhusarrangemang, något som tyvärr inte har hänt. Torget används istället som ett stråk på grund av att gestaltningen och funktionerna som finns på torget inte inbjuder de förbipasserande människorna till att stanna upp.

Studien som jag genomfört har visat att Sundstorget faktiskt har potential att återigen bli en offentlig mötesplats. Om kringliggande service och aktiviteter tar hela torgytan i anspråk och inte enbart sker i kantzonerna, vilket de gör idag, skapas fler möjligheter för valfria och sociala aktiviteter att utvecklas.

Nyckelord: Offentlig mötesplats, Sundstorget, Jan Gehl

ABSTRACT

The purpose with this thesis is to understand the relationship between a square's design and its function as a public meeting place, where Sundstorget in the city of Helsingborg is used as a study object.

The architect Jan Gehl developed a theory of people's outdoor activities in his book *Livet mellem husene* (1996). He divides the activities in three categories; 1) necessary activities, 2) optional activities and 3) social activities, which are differently affected by the place's design.

For a square to work as a public meeting place, its shape, design and function must invite people to stay and take part in its recurring activities.

The dominant square called Sundstorget functioned as a public meeting place between 1901-1966. During that time Sundstorget contained a covered market where the citizens went to buy their food but which also contributed to that optional and social activities developed.

In 1966 Sundstorget went through a drastical change, similar to what many other Swedish squares did at the same time. Instead of functioning as a public meeting place for the citizens, the square now had to supply the growing need of parking places, that was a consequence of the motoring era. After 1966 Sundstorget only functioned as a public place rather than a public meeting place, something which would last until the beginning of the 21st century.

In 2004 Sundstorget was given new possibilities to once again function as a public meeting place when it was redesigned. The landscape architect Sven-Ingvar Andersson who was responsible for the idea of the new square, thought that Sundstorget should function as a front towards Dunkers Kulturhus and that the museum should use the square for cultural events. However this idea does not seem to have worked. Instead Sundstorget is used as a path, where no optional or social activities occur. The reason to this is that the square's design don't invite people to actually remain on the square to take part in activities.

The study of Sundstorget makes me believe that the square has a potential to once again become a public meeting place. If the service along the square's corners use the entire square and not just the corners, as they do today, the possibility for optional and social activities to develop, increases.

INLEDNING

BAKGRUND

Offentliga platser finns runtomkring oss vare sig vi befinner oss i en storstad eller i en mindre by men användningen av dem kan variera mycket. Torg är en av dessa platser och är dessutom oftast placerade i de centrala delarna av staden vilket ofta är ett resultat ur historien.

Förr användes torg bland annat för handel och fungerade som stadens framsida kring vilka representativa byggnader placerades. Idag däremot kan torg ha en rad olika funktioner och utseende. Två exempel på torg är Sundstorget i Helsingborg och Gustav Adolfs torg i Malmö. Båda torgen har omgestaltats av Sven-Ingvar Andersson men deras funktion, utformning och användning skiljer sig åt.

Sundstorget användes förr till torghandel och innehöll ett rikt folkliv men har idag efter omgestaltningen blivit öde och benämns i folkmun som ”dödens torg”. Gustav Adolfs torg däremot fungerar både som ett stråk och torg, där människor i alla åldrar vistas. Spelar då gestaltningen roll för att man faktiskt ska vistas där eller är det något annat som bidrar till torgens användning? 1971 skrev arkitekten Jan Gehl boken *Livet mellem husene*, där han förklarar hur gestaltningen av den fysiska miljön påverkar dess användning. Trots att boken är skriven för mer än drygt 40 år sedan refererar myndigheter som till exempel Boverket, men också lärare på SLU i Alnarp, till den än idag.

Med utgångspunkt i huvudämnet Landskapsarkitektur och utefter Jan Gehls teorier har jag valt att intressera mig för hur torgens gestaltning påverkar deras användning som en offentlig mötesplats och torg utifrån ett historiskt och nutida perspektiv. Som studieobjekt har jag valt Sundstorget i Helsingborg. Därför att jag har passerat torget vid ett flertal tillfällen och förundrats över dess outnyttjade potential som ett centralt torg med närhet till både havet och centrum.

MÅL & SYFTE

Syftet med arbetet är att förstå sambandet mellan ett torgs utformning och dess användning. Målet med uppsatsen är därmed att beskriva gestaltningen utifrån exemplet Sundstorget och vad gestaltningen har för betydelse för torgets användning som en offentlig mötesplats. Målet är också att genom litteraturstudier förstå den historiska utvecklingen av torg fram till idag.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vad är ett torg och en offentlig mötesplats?
- Vilken betydelse har utformningen av Sundstorget i Helsingborg för dess funktion och användning som en offentlig mötesplats?

AVGRÄNSNINGAR

Då kandidatuppsatsen innefattar 10 veckors arbete har en avgränsning gjorts genom att studera Sundstorgets uppkomst och utveckling för att förstå hur torg i allmänhet har utvecklats.

METOD & MATERIAL

För att få en förståelse för Sundstorgets historia och användning som ett torg i staden genom tiderna inleddes arbetet efter tips från min syster som är fysisk planerare, och tidigare anställd på Stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborg, att jag skulle ta kontakt med Kulturmagasinet i Helsingborg. Där fick jag hjälp av fotografen Sven Olof Larsén att ta fram historiskt bildmaterial över Sundstorget. Nästa steg var att via mail ta kontakt med planteknikern Bodil Falke på Stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborg för att kunna ta del

av planer, både historiska och aktuella över Sundstorget. Bildmaterialet tillsammans med litteraturstudier och planerna från Stadsbyggnadsförvaltningen hjälpte mig att förstå Sundstorgets uppkomst och hur torgets användning har förändrats genom åren fram till idag.

Vid min studie av Sundstorget har framförallt arkitekten och professorn Jan Gehls bok *Livet mellem husene* använts som underlag. Boken skrevs ursprungligen 1971 för att påvisa bristerna i den fysiska utformningen i sextiotalets funktionalistiska bostadsområden. Samtidigt som boken betonar brister i den fysiska utemiljön framhävs även vilka kvalitéer i den fysiska utformningen som får människor till att vilja vistas i de offentliga rummen. I detta arbete har jag använt mig av en senare uppdaterad upplaga från 1996 som påvisar att bristerna är konstanta och kan appliceras på senare årtiondes bebyggelse.

Även om *Livet mellem husene* i första hand beskriver brister och kvalitéer i bostadsområden har jag antagit att Jan Gehls teorier även är applicerbara på torg som också är en typ av offentlig mötesplats likaväl som en bostadsgård.

För att kunna analysera Sundstorget som en offentlig mötesplats har jag utgått från begreppet, torg som offentlig mötesplats, som definierats på sidan 16. Jag har också utgått från Gehls tre kategorier om människors uteaktiviteter som han nämner som 1) nödvändiga aktiviteter, 2) valfria aktiviteter och 3) sociala aktiviteter samt den fysiska utformningens betydelse för dessa aktiviteter. Till min hjälp vid besöket på torget har jag även utgått ifrån nedanstående frågor.

- Vilka förutsättningar finns det att ta sig till och från torget idag?
- Hur ser gestaltningen av Sundstorget ut?
- Vilka av de tre aktiviteterna; nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter som Jan Gehl nämner i *Livet mellem husene* förekommer på Sundstorget idag?
- Vilka förutsättningar eller brister finns i den fysiska utformningen av Sundstorget som påverkar människors möjlighet att uppehålla sig på torget? (Möjligheten att se/höra/tala med andra människor samt att uppehålla sig på torget).

DE TRE AKTIVITETERNA ENLIGT GEHL

Enligt Gehl påverkas våra uteaktiviteter av den fysiska utformningen. Vid hans studier av hur människor använder sig av den offentliga miljön är slutsatsen att människans uteaktiviteter kan delas in i tre kategorier.

Nödvändiga aktiviteter som till exempel att gå till jobbet eller skolan påverkas inte av den fysiska utformningen eftersom det är saker som måste genomföras oavsett utformning. För de valfria och sociala aktiviteterna däremot har den fysiska utformningen stor betydelse. Vi sätter oss på en bänk och solar eller går en promenad för att få frisk luft främst för att den fysiska utformningen inbjuder till att vilja vistas där. De sociala aktiviteterna är en följd av att människor vistas i samma rum och den fysiska utformningen påverkar främst i vilken utsträckning det går att se, höra och tala med andra människor. Utformningen kan med andra ord underlätta eller försvåra möjligheten till social kontakt. (Gehl, J. 1996, s 7-10).

BEGREPPSDEFINITIONER

För att kunna tydliggöra studien av Sundstorget som en offentlig mötesplats kommer jag först med stöd av litteratur att definiera begreppen offentlig mötesplats och torg. Till min hjälp har jag använt ett vanligt uppslagsverk som är *Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk* (2001), men jag har främst använt mig av Jan Thorsten Ahlstrands *Arkitekturtermer* (1976), Jan Gehls bok *Livet mellem husene* (1996), Ulla Berglund och Ulla Jergebys bok *Stadsrum människorum* (1998) och Cliff Moughtins bok *Urban design* (1992). Dessa böcker förklarar innebörden av termerna utifrån ett arkitektoniskt perspektiv tillskillnad från *Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk* samtidigt som de förklarar torgs utveckling på ett övergripande sätt utan att gå in på specifika tidsepoker.

OFFENTLIG MÖTESPLATS

Offentlig mötesplats består av de två orden offentlig och mötesplats och beroende av vilken typ av litteratur orden förekommer i har de olika definition.

Offentlig ”Öppen eller tillgänglig för alla människor: en handling äv. utvidgat som vem som helst äger tillträde till” (Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk, 2001, uppslagsord offentlig).

Mötesplats ”1. Plats där personer sammanträffar informellt men vanligen enligt överenskommelse”,
2. ”Plats för organiserad sammankomst” (Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk, 2001, uppslagsord mötesplats).

För att kunna redogöra för skillnaden mellan offentlig mötesplats och offentlig plats, har även begreppet plats definierats.

Plats ”1. Område med välbestämt läge och begränsad omfattning ibl. mer el. mindre tänkt som en punkt.
2. (tillräckligt) utrymme oavsett läge” (Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk, 2001 uppslagsord plats).

I *Livet mellem husene* skriver Gehl att en offentlig mötesplats måste erbjuda möjlighet för människor att kunna stanna upp och se andra människor eller delta i någon aktivitet som till exempel torghandel (Gehl, J. 1996, s 121 och 147).

I boken *Stadsrum människorum* skriven av Ulla Berglund och Ulla Jergeby nämns torg som den plats i staden vilka har störst förutsättningar att fungera som en mötesplats. Detta för att torg kan erbjuda olika funktioner eller element i utformningen som gör det möjligt för människor att närvara samtidigt utan att känna sociala förpliktelser mot varandra. Möjligheten till kontakt finns och likaså möjligheten att dra sig ur en kontakt när den inte längre är önskvärd. (Berglund, U. & Jergeby, U. 1998, s. 71-72)

När orden offentlig och mötesplats sammanfogas efter *Nordstedts svenska ordboks* definition kan det tolkas som att en offentlig mötesplats är en plats i vår offentliga miljö som är öppen och tillgänglig för alla. Platsen används till att möta bekanta och obekanta människor antingen informellt eller efter överenskommelse. Definitionen av en plats däremot beskriver enbart platsens förhållande till en annan plats. Om ordet offentlig och plats sammanfogas förändras inte platsens egenskaper mer än att platsen nu även blir tillgänglig för alla, den har fortfarande inget med möten mellan människor att göra. Därmed kan det tolkas som att skillnaden mellan en offentlig plats och en offentlig mötesplats är att det senare begreppet är en plats som används för att möta människor medan offentliga platser kan vara vilka platser som helst i vår offentliga miljö vars funktion inte har betydelse, exempelvis gång och cykelvägar och trottoarer.

Både Gehl, Berglund och Jergeby poängterar att torgens utformning och funktion tillsammans är avgörande för att människor ska vilja stanna upp och möta andra människor. Detta framgår inte i *Nordstedts svenska ordboks* definition där begreppet offentlig mötesplats beskrivs som en plats där vi möts men inte att det ska finnas något i utformningen eller funktioner som först får oss till att vilja stanna upp.

Min slutsats är att skillnaden mellan begreppen offentlig plats och offentlig mötesplats är att det senare begreppet innehåller element i utformningen och aktiviteter vilka inbjuder oss till att vilja stanna upp under en längre tid för att se och möta andra människor. På offentliga platser saknas detta. Där sker möten mer av en tillfällighet antingen att vi passerar en annan person på vår promenad eller för att vi måste stanna till vid rödljus i en vägkorsning för att vi inte ska bli påkörda. Med andra ord är viljan att stanna till samt varaktigheten av vår närvaro på platsen en viktig aspekt som skiljer offentliga mötesplatser från offentliga platser.

Med stöd från definitionerna ur litteraturen definierar jag offentlig mötesplats i detta arbete som följande;

OFFENTLIG MÖTESPLATS

En plats vilken är tillgänglig för alla människor och där vi självmant väljer att stanna till under en längre tid då utformningen eller aktiviteter på platsen får oss till att vilja delta och möta andra människor.

TORG

Torg har planerats och växt fram genom århundraden för att bland annat fungera som en symbol för stadens makt, en plats för ceremoniella sammankomster eller för att tillfredsställa behovet av en handelsplats. Torg har och kan även idag vara en plats som erbjuder spänning och rofylldhet men som tidigare också nämnts utgör en mötesplats för stadens invånare. (Webb, M. 1990, s. 9)

Frågan är vad som skiljer torg från stadens andra offentliga mötesplatser? Är det utformningen eller funktionen eller båda delar som leder till att torg utmärker sig från stadens offentliga mötesplatser?

I böckerna *Urban design* av Cliff Moughtin och *Arkitekturtermer* av Jan Thorsten Ahlstrand samt *Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk* definieras torg utifrån olika fokus på utformning och funktion.

”Större öppen plats i ett samhälle, avsedd för (mer tillfällig) handel och ibl. äv. för mötesverksamheter mm” (Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk, 2001, uppslagsord torg).

Cliff Moughtin definierar torg efter antingen dess funktion eller dess form. Enligt Paul Zucker som Cliff Moughtin refererar till finns följande fem arkitetioniska former vilka torg delas in i; slutna torg, dominerande torg, centrumtorg, sammanlänkande torg, och slutligen stora torg (Moughtin, C. 1992, s. 99).

Slutna torg är beroende av de kringliggande byggnadernas hörn och byggnadernas höjd i förhållande till torgytans storlek. Är torgytan liten och kringliggande byggnader höga med täta hörn upplevs torget som påträngande och instängt.

Dominerande torg karaktäriseras av att torget är placerat i direkt anknytning till en representativ byggnad som exempelvis ett rådhus.

Centrumtorg är formade kring ett centrum.

Sammanlänkade torg innebär att olika rumsliga öppna platser är sammanlänkade med varandra och bildar ett sammanhängande torgstråk.

Stora torg karaktäriseras av att platsen är väldigt stor. (Moughtin, C. 1992, s. 99) Exempel på stora torg är Himmelska fridens torg i Peking, Kina och Röda torget i Moskva.

Funktionen som enligt Moughtin är den andra metoden kring vilket torg kan kategoriseras i kan vara ett handelstorg där handeln är det vitala för torgets överlevnad eller torg vars funktion är att vara en mötesplats för offentliga ceremoniella sammankomster. Men trots att torg kategoriseras efter antingen dess form eller funktion är det enligt Moughtin aktiviteten på torget som är det viktigaste för dess vitalitet och visuella upplevelsevärde. (Moughtin, C. 1992, s. 87)

Jan Thorsten Ahlstrand definierar torg i boken *Arkitekturtermer* som följande;

”Öppen plats med avplanad, vanligen stensatt yta i en stad eller annan tätort, speciellt om en (ursprungligen) för handel (marknad) avsedd plats. Torg har ofta en geometrisk regelbunden planform” (Ahlstrand, J.T. 1976 uppslagsord torg).

Det framgår inte av den i Nordstedts givna definition av torg vad det är som skiljer torgen från de andra offentliga mötesplatserna. Däremot kan det tolkas som att det i första hand är torgens funktion som handelsplats som är det som leder till att torgen utmärker sig från andra offentliga platser. Därmed kan det även tolkas som att torgens utformning inte har någon betydelse för funktionen och heller inte medverkar till att torg skiljer sig från andra offentliga mötesplatser. Samma sak kan tolkas av Moughtins förklaring där han skriver att det är funktionen som är det viktigaste för torgs vitalitet och visuella upplevelsevärde. Men har verkligen inte utformningen betydelse för funktionen?

Jag uppfattar det som att Moughtin talar mot sig själv när han påpekar att det är torgens funktion som är det viktigaste för dess vitalitet. Formen anser jag har stor betydelse för upplevelsen av platsen, något som också framgår av Moughtins beskrivning av slutna torg. Även Gehl påpekar att människor vill ha uppsikt över platsen utan att själva bli sedda (Gehl, J. 1996, s. 141). Är torget stort och öppet kan vi känna oss utsatta när vi vistas där och försöker därmed att undvika torget som mötesplats. Med andra ord är funktionen beroende av formen eftersom formen får oss att antingen vilja vistas på torget eller att undvika torget.

Ahlstrand preciserar begreppet torg efter både dess funktion och form. Även om det inte framgår i vilken grad formen och funktionen påverkar varandra och människors vilja att vistas där kan det ändå tolkas som att Ahlstrand menar att utformningen tillsammans med funktionen är det som gör att torg skiljer sig från andra offentliga mötesplatser.

Jag anser precis som Ahlstrand att torg karaktäriseras av en stor öppen yta där torghandel är ett viktigt inslag. Men jag tror också att torg utmärker sig från de andra offentliga platserna genom att torgytan omges av bebyggelse och där torghandeln tillsammans med torgets form och utformning inbjuder människor till att stanna upp under en längre tid för att delta i aktiviteter och för att möta andra människor.

Med stöd av framförallt Jan Thorsten Ahlstrands precisering av begreppet men även från *Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk* och *Urban Design* definierar jag begreppet torg i detta arbete som följande;

TORG

En större öppen plats med en regelbunden geometrisk form vars funktion kan vara allt från handelsplats till mötesplats.

Torgets karaktäristiska form är det som gör att torgen skiljer sig från andra offentliga mötesplatser men det som framförallt utmärker torg vars funktion är att vara en offentlig mötesplats har jag kommit fram till är följande;

TORG SOM OFFENTLIG MÖTES- PLATS

Ett torg där både formen, utformningen och funktioner medför att människor väljer att stanna upp under en tid för att se och möta andra människor och/eller för att delta i någon återkommande aktivitet på torget.

SUNDSTORGET I HELSINGBORG

INLEDNING TILL SUNDSTORGET I HELSINGBORG

Detta kapitel inleds med en introduktion till Helsingborgs stadsbyggnad och Sundstorgets placering i staden och följs sedan av historien om Sundstorget där diskussionen handlar om hur torget på 1900-talet fungerade som en offentlig mötesplats för stadens invånare. Därefter beskrivs dagens Sundstorg där frågeställningarna som var utgångspunkten vid mitt besök på torget besvaras. Diskussionen handlar om vilka av de tre aktiviteterna 1) nödvändiga, 2) valfria och 3) sociala som äger rum på torget idag och varför, samt hur torget fungerar som en offentlig mötesplats. Kapitlet avslutas med att lyfta fram de viktigaste slutsatserna som jag kommit fram till vid min studie av Sundstorget som en offentlig mötesplats. Hela kapitlet genomsyras av mina begreppsdefinitioner som tagits upp tidigare i arbetet och de tre aktiviteterna nödvändiga, valfria och sociala aktiviteter som enligt Gehl påverkas av den fysiska utformningen.

SUNDSTORGET

Helsingborgs stad med drygt 125 000 invånare ligger i nordvästra Skåne med Öresund som granne i väster (Helsingborgs stads hemsida, sökord statistik, 2008-03-18). Staden som grundades redan vid slutet av 1000-talet skulle få vänta ända in på mitten av 1800-talet innan ett betydande uppsving skulle äga rum som innebar att staden expanderade ut i sundet (Ulfsparre, A.C. (red). 2005, s. 31). Sundstorget var ett av de stora torgen i staden som växte fram under denna tid och med en lokalisering till de centrala delarna av Helsingborg

med Drottninggatan och Kungsgatan som avgränsning i öster och väster samt Kv. Oscar II i norr och Kv. Najaden i söder. De två kvarteren, Oscar II och Najaden, bestod av hyreshus i jugendstil med butiker i bottenplan (Ulfsparre, A.C (red). 2005, s. 227-228).

I början av 2000-talet genomgick Sundstorget en omgestaltning som stod klar år 2004, där designern bakom är landskapsarkitekten Sven-Ingvar Andersson. Omgestaltningen har fått utstå en del kritik från stadens invånare vilka ofta benämner torget som ”stenöken” och ”dödens torg” på grund av den okonstlade utformningen samt saknaden av människor och aktiviteter på torget (Färdigslumrat nu ska Sundstorget väckas till liv, Helsingborgs dagblad, 2008-02-09). Sundstorgets ödslighet och dess utformning har även påpekats vid en medborgardialog angående tomten för Helsingborgs Ångfärjestation som är nära granne med Sundstorget (Jonasson, M, muntligen, 2004-04-14).

I det följande beskrivs torgets uppkomst och utveckling fram till idag där diskussionen handlar om hur Sundstorget har fungerat, men framförallt hur det idag fungerar som en offentlig mötesplats.

SUNDSTORGETS HISTORIA

MITTEN AV 1800-TALET

Industrialismens hastiga stadstillväxt i Helsingborg vid 1800-talets mitt skapade ett behov av en mer långsiktig stadsplanering så att beredskap kunde skapas för stadens fortsatta utveckling. När en utvidgning av stadskärnan blev aktuell gjordes den första stora stadsplanen av Georg Gustavsson för Helsingborg. (Ulfsparre, A.C. (red). 2005, s. 31) Planen lades fram 1859 och innebar framförallt att den gamla strandlinjen skulle fyllas ut en bit i väster så att en ny stadsdel kunde växa fram i direkt anslutning till stadskärnan. Därmed skapades också en monumental front mot Öresund (se figur 3 och 4), (Johannesson, G. 1980, s. 260).

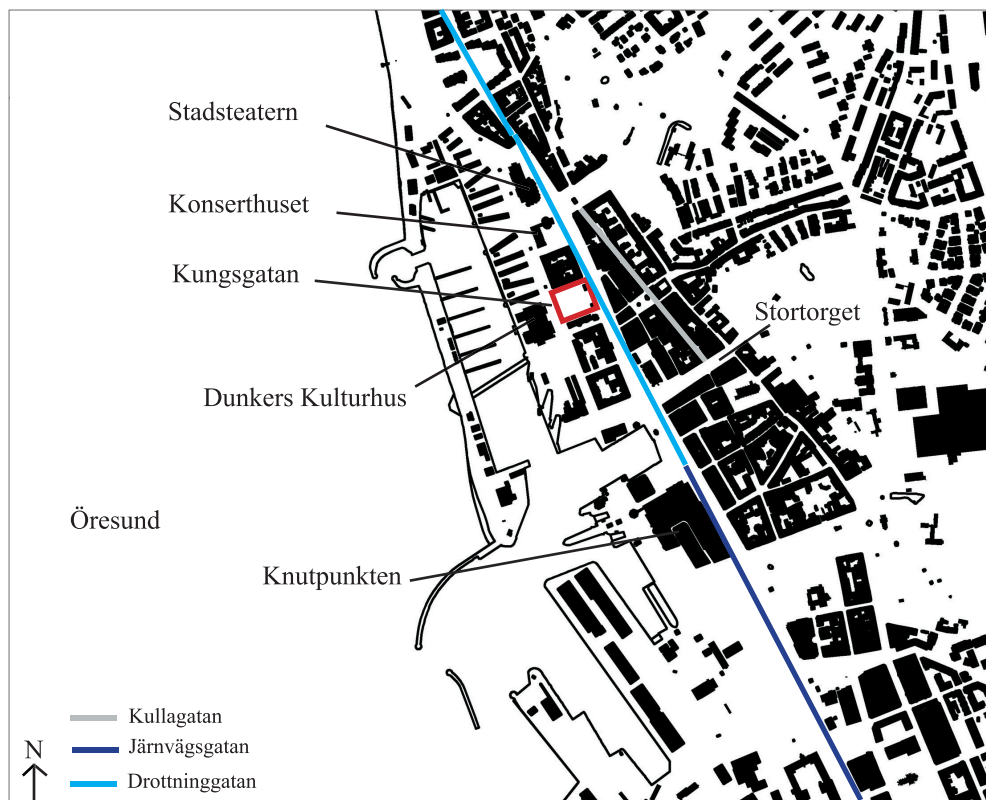

Fig. 1. Lokaliseringskarta. Sundstorget är markerat med en röd ruta.

I planen ingick också att lägga ut en ny gata, en paradgata in mot stadskärnan. Denna gata kom att längre fram delas in i Drottninggatan och Järnvägsgatan. Väster om Drottninggatan planerades det in kvarter som skulle begränsas av ytterligare en gata, Kungsgatan och mellan kvarteren tänktes parker. Det var i en ny plan för just detta område gjord år 1865 som Sundstorget planerades in. Väster om Kungsgatan kom på 1870-talet Skåne-Hallands järnväg, dagens Väst kustbana, att placeras (Ulfspärre, A.C. (red). 2005, s. 37). Drottninggatan och Järnvägsgatan utformades på 1870-talet till en esplanad med tvåradig trädplantering i vägens mitt samt trädreder vid bägge sidor om körbanorna som sedan skapade en tydlig avgränsning mot Sundstorget i öster (se figur 4 och 6). Esplanaden var ett populärt promenadstråk för Helsingborgarna. (Ander, K.E, et al. 2006,s. 77).

SLUTET AV 1800-TALET

När Helsingborg vid slutet av 1800-talet planerade att uppföra sin första saluhall var det ett viktigt led för att åstadkomma bättre livsmedelshygien. Denna byggnaden kom att placeras på Sundstorget och inte på Stortorget i Helsingborg, som då var stadens egentliga handelsplats. Tanken var att Stortorget istället skulle få karaktären av stadens finrum och att Sundstorget skulle överta Stortorget roll som handelsplats (se figur 5). (Ulfspärre, A.C. (red). 2005, s. 161f) Saluhallen ritades av stadsarkitekten Alfred Hellerström och stod klar 1901 (Ander, K.E. et al. 2006, s. 345).

Fig. 2. Sundstorget med sin saluhall vid tidigt 1900-tal.

Sundstorget var ett av många torg i Sverige som vid slutet av 1800-talet påverkades av industrialismens urbanisering och där behovet av salutorg, det vill säga torg med saluhall eller torghandel, uppstod. Anledningen var att landsbygdsborna valde att flytta in till staden för att arbeta på någon av de nya fabrikerna som uppförts. Flytten in till staden medförde dock att invånarnas tidigare självhushållning av livsmedel upphörde och behovet av torghandel var därmed ett faktum. (Åström, K, 1993, s. 30-32).

1850

Det grå i samtliga planer, på denna sida, visar dagens bebyggelse i Helsingborg, medan det svarta i planerna visar hur bebyggelsen var vid aktuellt årtal.

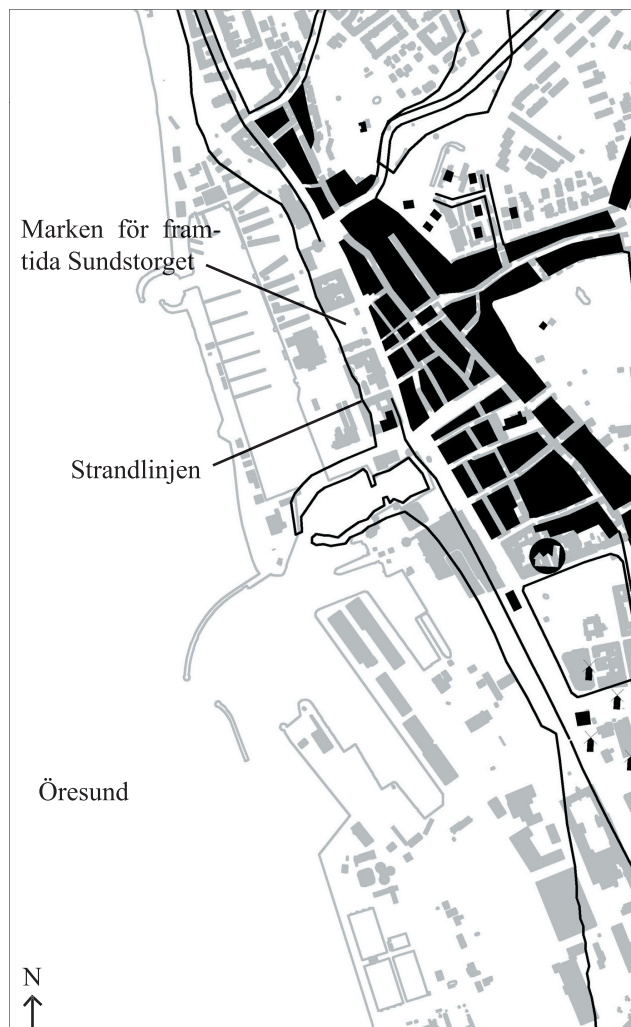

Fig.3. Helsingborg innan den stora stadsplanens idéer genomfördes. Vid denna tid låg marken för Sundstorget vid strandlinjen och kringliggande område var obebyggt.

1870

Fig.4. Strandlinjen har expanderat ut i väster, vilket medfört att marken för Sundstorget inte längre ligger vid strandlinjen. Drottninggatan-Järnvägsgatan (markerad med rött streck) har också dragits fram genom staden.

1903

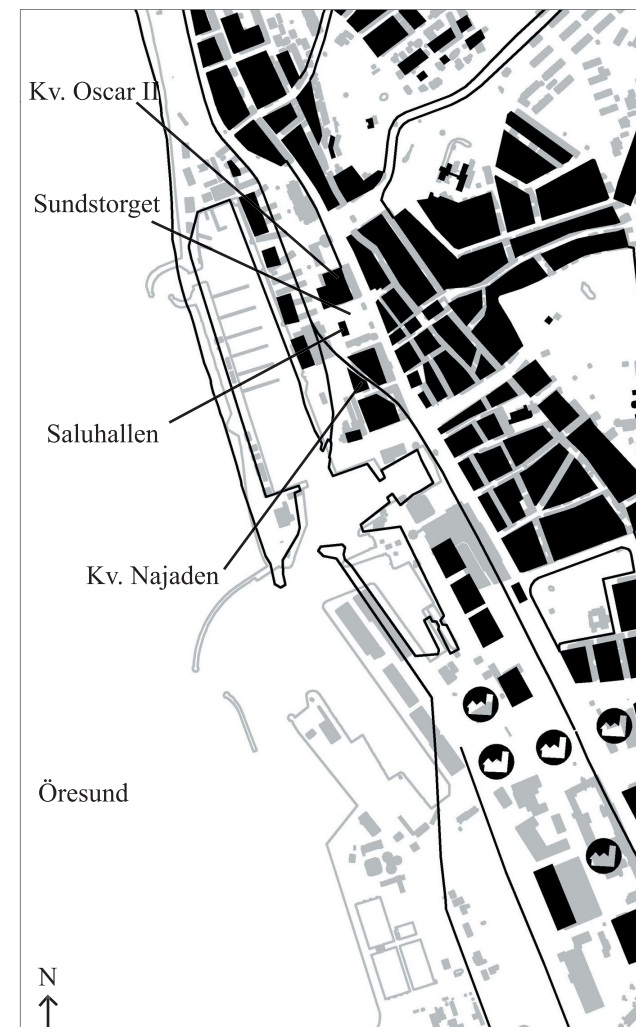

Fig.5. Sundstorget med sin saluhall har fått sin plats i staden. Kv. Oscar II och Kv. Najaden som angränsar till torget uppfördes också under denna tid.

1900-TALET

En tolkning av bilder från tidiga 1900-talet visar att utformningen på Sundstorget var mycket enkel och i stort sett påminde om dagens utformning. Det plana och öppna torget vände sig mot saluhallen som var torgets representativa byggnad och bottenvåningen i Kv. Oscar II innehöll butiker och café. Torget användes till torghandel som drog till sig många besökare.

Fig.6. Det populära esplanadstråket vid början av 1900-talet, Sundstorget skymtas åt vänster i bilden.

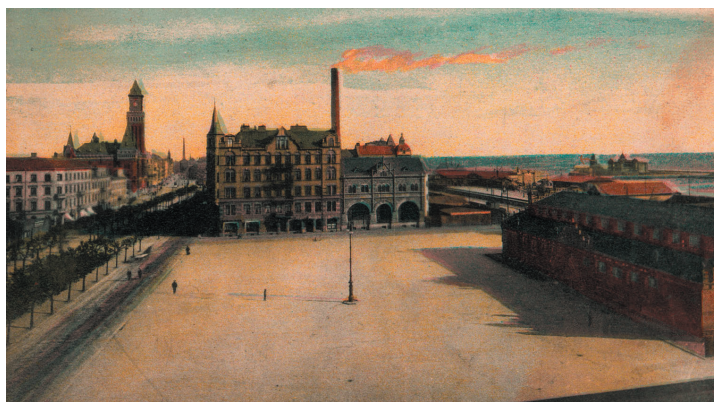

Fig.7. Sundstorget vid början av 1900-talet, med en belysningsstolpe mitt på torget och med saluhallen åt höger i bild.

Fig.8. Torghandeln på Sundstorget dit stadens invånare gick för att handla dagligvaror men även för att möta andra människor.

Saluhallen dömdes ut av hälsovårdsnämnden efter nästan 70 år i bruk. Det var närmare bestämt våren 1966 som saluhallen revs och Sundstorgets funktion som handelstorg upphörde för att istället låta bilparkeringen få ta över som torgets funktion. (Ander, K.E. et al. 2006, s. 345) Även den populära trädplanteringen och esplanadstråket längs Drottninggatan och Järnvägsgatan togs bort för att ge plats åt fler filer till den intensivare biltrafiken på 1950-talet (Ander, K.E. et al. 2006, s. 77).

Bilismens ökande intrång i staden var en förändring som ägde rum i de flesta svenska städerna på 1950- och 1960-talet (Åhström, K, 1993, s. 50). Konsekvensen var att centrala torg övergick från att vara offentliga mötesplatser till att istället tillgodose behovet av bilparkering. Helsingborgs stad var med andra ord långt ifrån den enda staden som överlät torgyta till bilparkering. (Gehl, J, et al, 1991, s. 15-16)

SUNDSTORGET SOM OFFENTLIG MÖTESPLATS PÅ 1900-TALET

TIDIGT 1900-TAL

Av de fem arkitektoniska formerna, vilka torg enligt Moughtin kan anta, skulle Sundstorget vid 1900-talets början karaktäriseras av att vara ett dominant torg, där saluhallen var torgets representativa byggnad. Torghandeln medförde att mycket folk kom till torget för att handla, men även för att mötas. Trots att utformningen saknade element som inbjöd till att ta en paus fungerade Sundstorget ändå som en offentlig mötesplats vid 1900-talets början.

Torghandeln var en nödvändig aktivitet som fick invånare till att vistas på platsen och gav samtidig möjlighet för människors nödvändiga aktivitet att övergå till en mer social och valfri aktivitet. (I och med att det fanns möjlighet till att möta andra människor på torget.) Närheten till det populära esplanadstråket vid Drottninggatan kan också ha medfört att människor tog en avstickare till torget för att hälsa på en bekant eller flanera vid de olika torgstånden. Likaså kan caféet och butikerna i Kv. Oscar II:s bottenvåning ha bidragit till att människor valde att besöka Sundstorget. Men funktionen som handelstorg var trots allt det vitala för Sundstorgets möjlighet att fungera som en offentlig mötesplats.

SENT 1900-TAL

Enligt Gehl skapar biltrafikmiljöer, i detta fall parkeringen som tog över på Sundstorget efter 1966 och den flerfiliga Drottninggatan, svårigheter för människor att höra eller tala med andra människor och på så vis försämrades möjligheterna för platsen att fungera som en mötesplats (Gehl, J. 1996, s. 159). När torghandeln försvann i samband med rivningen av saluhallen 1966 fanns inte längre något på Sundstorget som drog till sig människor. Utformningen utan torghandel saknade upplevelsevärden och möjligheter för människor att pausa. Torghandeln var det som fick torget att fungera som en offentlig mötesplats. Istället var det biltrafiken som tog plats från 1966 fram till 2004 då torgets omgestaltning var klar.

Fig.9. Bilismens intrång i staden, i bild syns Drottninggatan vars esplanadstråk togs bort för att göra vägen flerfilig. Höger i bild är Sundstorget som efter 1966 enbart användes till bilparkering.

Fig.10. Flygbild över det öppna Sundstorget som efter 1966 fungerade som en offentlig plats.

Ytterligare en konsekvens av att saluhallen revs var att Sundstorget inte längre hade en representativ byggnad att vända sig mot som enligt Moughtins teorier är det som gör att ett torg kan karaktäriseras som dominant. Istället blev Sundstorget väldigt öppet. Framförallt i väster där saluhallen tidigare stod saknades det en tydlig avgränsning (se figur 10). Den nya öppna formen tillsammans med det faktum att Sundstorget saknade upplevelsevärden och en utformning som fick människor till att stanna och befolka platsen bidrog till

att Sundstorget efter 1966 och fram till omgestaltningen på 2000-talet övergick från att vara en offentlig mötesplats till att bli en offentlig plats.

SUNDSTORGETS OMGESTALTNING, TIDIGT 2000-TAL

I anknytning till att Skåne-Hallands järnväg flyttades under jord och därmed frilade stora områden längs med havet, startades 1985 ett stadsförnyelseprojekt i Helsingborg kallat Norra Hamnen där just detta område skulle tas i anspråk för bostadsbebyggelse. I projektet ingick även att upplåta ett kulturmuseum i staden och att Sundstorget återigen skulle ges möjlighet att bli en mötesplats för stadens invånare. (Åström, K, 1993, s. 165-167) Dunkers Kulturhus som museet heter ritades av danske arkitekten Kim Utzon och uppfördes vid Sundstorgets västra sida i anknytning till Norra Hamnen. I samband med att museet byggdes blev också Sundstorgets omgestaltning aktuell. (Rigstam, U. (red.) 2005, s. 218)

Det var landskapsarkitekten Sven-Ingvar Anderssons förslag till det nya Sundstorget som genomfördes när torget byggdes om vid 2000-talets början. Sven-Ingvar Anderssons tanke var att Sundstorget skulle fungera som en arena för de kulturella utomhussammankomster som kan äga rum vid Dunkers Kulturhus. Från att ha varit en handelsplats blev Sundstorget istället en entré till stadens kulturella centrum med närhet till Stadsteatern och Konserthuset (se figur 1). (Rigstam, U. (red.) 2005, s. 218)

Fig.11. Dunkers Kulturhus, Sundstorgets representativa byggnad idag. (Det gula som skymtar vid torgets mitt är tillfälligt påskynt.)

Omgestaltningen innebar att Sundstorgets torgyta helt gjordes om där den största förändringen var att bilparkeringen uppe på torget flyttades till ett nybyggt underjordiskt parkeringsgarage under torget. På torget placerades istället två glasentréer som leder upp besökare från bilgaraget till torgytan. (Ander, K.E. et al. 2006, s. 386)

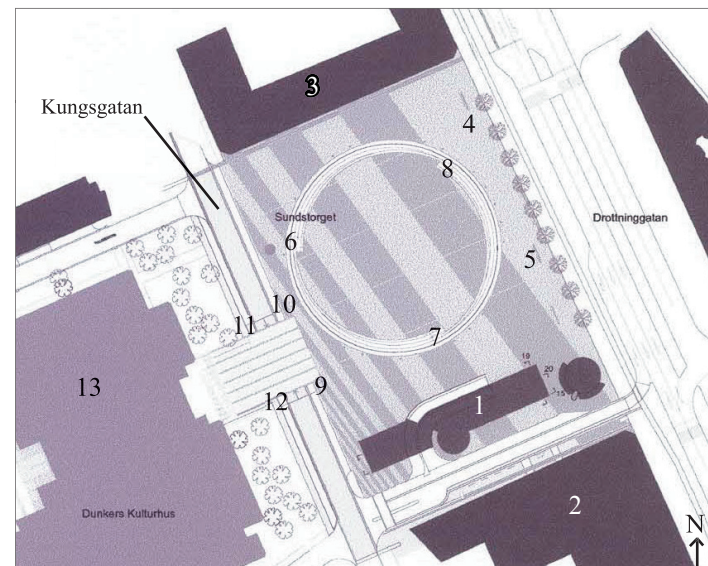

Fig.12. Situationsplan över Sundstorget.

1. Paviljongen, 2. Kv. Najaden, 3. Kv. Oscar II, 4&5. Glasentré till parkeringsgarage, 6&7&8. Rektangulära stenblock samt ramper ner till torgets mitt, 9&10&11&12. Rektangulära stenblock, 13. Dunkers Kulturhus

En paviljong i söder, som ingick i Sven-Ingvar Anderssons förslag, innehållande mataffär och blomsteraffär har återigen infört handeln på torget dock i en mindre utbredning än vad saluhallen erbjöd och med en annan placering (Rigstam, U. (red.) 2005, s. 218). Situationsplanen (se figur 12) visar att torget i övrigt bevarades öppet och en nedsänkt cirkulär plats i torgets mitt med trappsteg utgör den huvudsakliga utformningen på torget. Bottenvåningen i Kv Oscar II, vid norra delen av torget, utgörs idag främst av restauranger vars uteserveringar vänder sig mot Sundstorget. Fyra rektangulära stenblock sattes

upp utmed Kungsgatan och bildar en diskret avgränsning mot entrén till Dunkers Kulturhus samtidigt som de kan användas till sittplatser. De återkommer även vid de tre ramper som leder ner till torgets cirkulära plats. På senare tid har 33 stycken flaggstänger placerats med ett jämnt avstånd runt cirkeln men vars anledning och funktion inte har framgått mer än att det vintertid hängs julbelysning i dem.

Fig.13. En av de två glasentréerna som leder upp besökare från bilgaraget till torgytan, i bakgrunden skymtar Kv. Oscar II.

Fig.14. Ett av de rektangulära stenblocken på Sundstorget som kan användas till sittplats.

Fig.15. Den nyuppförda paviljongen innehållande mataffär och blomsteraffär. Paviljongen ligger utmed torgets södra sida.

Sundstorget har efter omgestaltningen återgått till att bli ett dominant torg precis som det ursprungligen var vid tidiga 1900-talet. Den representativa byggnaden har däremot ersatts med Dunkers Kulturhus vars storlek och utformning utmärker sig betydligt mer än vad saluhallen gjorde.

SUNDSTORGET SOM OFFENTLIG MÖTESPLATS IDAG

Förutsättningarna att ta sig till och från Sundstorget är idag många. Från Knutpunkten som ligger på tio minuters promenad söder om torget och som är Helsingborgs centralstation finns bland annat gång och cykelvägar som leder till platsen. För de som önskar ta bilen finns parkering i direkt anknytning till torget. Närmaste parkering är det underjordiska garaget vars glasentréer leder rakt upp till torgytan. Trots att det kan upplevas som att Sundstorget ligger centralt i Helsingborg är torget ändå avsidat placerat från Kullagatan, (se figur 1). Kullagatan är Helsingborgs gågata där människor i stor utsträckning rör sig eftersom det är på denna gatan de flesta butiker och nöjesutbudet finns. Sundstorget blir därmed inte en naturlig mötespunkt utmed gågatan på samma sätt som Stortorget i Helsingborg är, eftersom det torget ligger i direkt anknytning till Kullagatan. Omgestaltningen av Sundstorget har medfört att

möjligheten till social kontakt har förbättrats eftersom bilarna flyttats till det underjordiska garaget och inte längre kan konkurrera med människorna på torget. Något som enligt Jan Gehl och som tidigare nämnts annars kan vara en anledning till att en offentlig mötesplats inte fungerar (Gehl, J, 1996, s. 159).

Men trots att bilarna på Sundstorget har försvunnit för att platsen ska kunna fungera som en arena för kulturella sammankomster och att handeln har återinförts kallas torget ändå av stadens invånare för ”dödens torg” och ”stenöken” (Nu ska Sundstorget väckas till liv, Helsingborgs dagblad, 2008-02-09). Enligt stadens invånare saknar torget upplevelsevärden i utformningen och funktionerna vilket medför att de upplever platsen som trist och öde eftersom inga människor vistas på torget en längre tid (Nu ska Sundstorget väckas till liv, Helsingborgsdagblad, 2008-02-09).

AKTIVITETER PÅ TORGET

De tre aktiviteterna nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter har ägt rum i olika utsträckning genom Sundstorgets livstid. I början av 1900-talet fram till mitten av 1960-talet förekom både nödvändiga, valfria och sociala aktiviteter på Sundstorget tack vare torghandeln som medförde att torget fungerade som en offentlig mötesplats för stadens invånare. Efter 1966 användes torget enbart till bilparkering vilket räknas till en nödvändig aktivitet som inte fick människor till att stanna kvar en längre tid och utveckla sociala och valfria aktiviteter. Omgestaltningen på 2000-talet skapade nya förutsättningar för framförallt sociala och valfria aktiviteter att äga rum och frågan är om dessa två aktiviteter faktiskt förekommer idag?

Jan Gehl poängterar att det är varaktigheten av aktiviteter och människor på platsen som är av betydelse för att en plats ska upplevas som fungerande och inte antalet personer eller aktiviteter på platsen. (Gehl, J. 1996, s. 73)

NÖDVÄNDIGA AKTIVITETER

Sundstorget används idag främst som ett stråk där målpunkten inte är torget utan någonstans utanför platsen. Människor rör sig hela tiden både utmed kantonerna och rakt över torget vilket medför att jag inte upplevde torget som öde men däremot är det svårt att lockas med i någon händelse eller social

Fig.16. Sundstorget används idag som stråk där målpunkten är utanför torget.

kontakt eftersom människorna bara vistas på torget ett mycket kort tag.

Även om Sundstorget efter omgestaltningen fått tillbaka handeln bidrar inte paviljongen med att befolka torget under en längre tid så som den traditionella torghandeln gjorde eftersom handeln idag endast äger rum inomhus. Den nödvändiga aktiviteten att gå och handla ges därmed inte heller lika stor möjlighet att utvecklas till en valfri och social karaktär. Dessutom är det inte säkert att behovet av att använda Sundstorget som handelsplats finns kvar idag.

Gustav Adolfs torg i södra Helsingborg är ett annat torg där torghandeln ägt rum genom hela torgets historia och än idag används till torghandel (Johansson, G, s. 259). Möjligtvis kan den traditionella torghandeln på Gustav Adolfs torg också konkurrera med den nyinförda paviljongen på Sundstorget som gör att invånarna väljer torghandel utomhus framför handeln i paviljongen.

VALFRIA OCH SOCIALA AKTIVITETER

En konsekvens av att torget är tänkt som en arena för Dunkers Kulturhus är att utformningen främst riktar sig till de som är intresserade av kultur. Är man inte intresserad av kultur lockar inte heller Sundstorget. Redan i utformningen väljs alltså torgbesökare bort eftersom det finns många människor som inte intresserar sig för kultur.

Det måste dock påpekas att torget idag inte används till några kulturella arrangemang i någon större utsträckning utan främst används som ett stråk. Sven-Ingvar Anderssons tanke med att Sundstorget skulle vara en arena för Dunkers Kulturhus har därmed inte fungerat.

Gestaltandet av öppna torg med få element i utformningen är något som ligger i tiden och det kan ha varit en trend som Sven-Ingvar Andersson har följt efter. Jag har inte fått tag på programförutsättningarna till Sundstorget och därför vet jag inte om Sven-Ingvar Andersson var tvungen att gestalta Sundstorget som en arena åt Dunkers Kulturhus eller om det fanns andra krav som medfört att Sundstorget ser ut som det gör idag. Jag tror dock att om Sundstorget skulle innehålla fler egenskaper än att vara en samlingsplats för kulturella arrangemang skulle förmodligen fler besökare stanna till och använda torget idag.

Berglund och Jergeby skriver i *Stadsrum människorum* att den offentliga miljön uppmuntrar till ett ständigt pågående flöde men allt för sällan inbjuder människor till att stanna upp och ta en paus (Berglund, U. & Jergeby, U. 1998, s. 71). Precis så är fallet med Sundstorget. Människorna finns där men som tidigare nämnts saknas framförallt händelser och inbjudande gestaltning som får nödvändiga aktiviteter till att övergå och bli till mer av en valfri och social karaktär.

För att Sundstorget inte ska upplevas som öde måste med andra ord människorna som redan idag rör sig genom platsen ges möjlighet till att vilja stanna kvar och inte enbart se torget som en passage mellan olika målpunkter utanför torget.

SITTPLATSER FÖR VALFRIA OCH SOCIALA AKTIVITETER

Berglund och Jergeby skriver också i *Stadsrum människorum* att sittplatser i form av exempelvis bänkar, soffor men även mer sekundära sittplatser som trappsteg, murar och fontäner är viktiga element i utformningen som skapar goda förutsättningar för människor att ta en paus (Berglund, U. & Jergeby, U. 1998, s. 43). Även Jan Gehl påpekar vikten av sittplatser och skriver att den vanligaste anledningen till att en offentlig mötesplats inte fungerar beror på att det saknas bra sittplatser (Gehl, J. 1996, s. 147).

Sundstorget erbjuder ett antal sittplatser. Vid östra sidan av Sundstorget finns fem bänkar vars placering både erbjuder uppsikt över hela torgytan utan att för den skull bidra till en känsla vid utsatthet när de brukas och de har även skydd för ryggen (se figur 17). Utmed torgets norra sida står fjorton tillfälligt utställda bänkar där hela torget är under uppsikt samtidigt som solen värmer (se figur 18). De låga rektangulära stenblocken och trappstegen är också potentiella sittplatser. Trots utbudet av sittplatser var det under mitt besök enbart en person som stannade till för att pausa och sola ansiktet i den värmande solen.

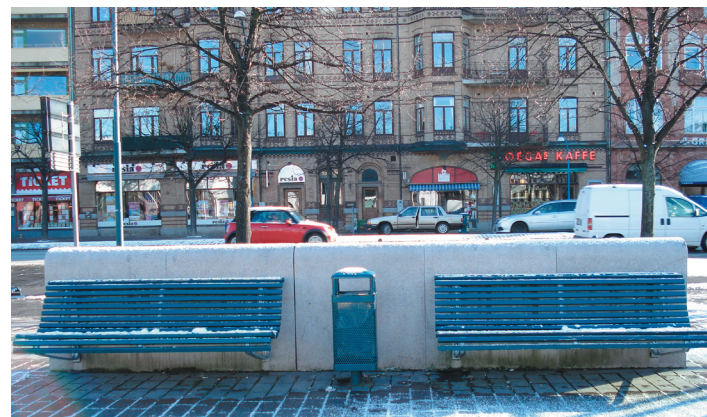

Fig.17. Bänkar vid torgets östra sida. Bullret från Drottninggatan, som skymtar i bakgrunden i bilden, försämrar möjligheten till social kontakt.

Fig.18. De tillfälligt utställda bänkarna vid torgets norra sida. Dessa bänkar används inte i någon större utsträckning eftersom det inte finns något att betrakta därifrån.

Frågan är varför inte sittplatserna på Sundstorget används i större uträkning eftersom det enligt både Gehl, Berglund och Jergeby är det som får människor att stanna till?

En möjlig faktor som kan ha spelat in på antalet brukade sittplatser är årstiden. Jag besökte Sundstorget under en solig vinterdag där temperaturen låg på omkring fem plusgrader och det kan ha medfört att det varit för kallt för att sitta ner.

Men en mer trolig orsak till att sittplatserna inte används är att Drottninggatan intensiva biltrafik upplevs som bullrande och störig. Det krävs en nära kontakt för att ett samtal med en annan person ska föras, något som speciellt gäller bänkarna vid torgets östra sida. När det är mycket bilbuller på offentliga mötesplatser påstår Jan Gehl att sittplatsernas placering är av stor betydelse för samtalsmöjligheterna och om människorna ska vilja sitta kvar under en längre tid (Gehl, J. 1996, s. 161). De tillfälligt uppställda bänkarna tyder dessutom på att de befintliga sittplatserna inte står på rätt plats.

De fjorton bänkarna längs med torgets norra sida påverkas inte i lika stor utsträckning av bullret från biltrafiken samma sak gäller också trappstegen och de rektangulära stenblocken vid cirkeln. Istället kan det vara upplevelsen av att känna sig utsatt och bristen av att ha någon händelse att betrakta som kan vara orsaken till att dessa sittplatser inte används.

Gehl menar att avståndet mellan betraktare och händelse har betydelse för om vi ska kunna se och höra andra människor vilket är en viktig del av de sociala aktiviteterna (Gehl, J. 1996, s. 155). Sundstorget är stort till ytan och avståndet från norr till söder är för långt för att vi ska kunna se andra människors ansikten och höra andra människors skratt och tal. Eftersom alla händelser och funktioner finns i kanterna finns det inget att betrakta från bänkarna i norr och därmed upplevs det som en tråkig plats.

I *Livet mellem husene* nämner Jan Gehl också att vi föredrar att uppehålla oss vid platsens kantzoner eftersom det ger möjlighet till att ha utsikt över det som händer samtidigt som vi inte syns allt för tydligt (Gehl, J. 1996, s. 141).

Eftersom det inte sker några aktiviteter mitt på Sundstorget hamnar de rektangulära stenblocken och trappstegen vid cirkeln i blickfånget, vilket medför att människor upplever det som en utsatt plats och därmed väljer att gå vidare istället för att sätta sig ner och pausa.

De sittplatser som fungerar bäst med hänsyn till de faktorer som påverkar vårt val av sittplatser som precis nämnts är de fyra rektangulära stenblocken utmed torgets västra sida (se figur 13, nr. 9-12). De erbjuder uppsikt över både torget, paviljongen i söder och restauranger i norr samt entrén till Dunkers Kulturhus. De är dessutom placerade i torgets kantzon vilket medför att det inte upplevs som en utsatt plats att sitta på. Dock kan biltrafiken på Kungsgatan stundvis påverka de sociala kontakterna i form av att det är svårt att höra andra människor. Eftersom hastigheten är betydligt lägre än på Drottninggatan blir inte bullret lika påträngande utan det är först när intervallet mellan bilarna ökar som också bullret tilltar.

SUNDSTORGETS MÖJLIGHET ATT ÅTERIGEN FUNGERA SOM OFFENTLIG MÖTESPLATS

Idag är det en konflikt mellan Sven-Ingvar Anderssons tanke att Sundstorget ska vara en framsida åt Dunkers Kulturhus och invånarna som vill använda torget till en mötesplats. Men enligt mig behöver det inte vara så.

Jag anser nämligen att Sundstorget har stor potential att i framtiden återigen bli en fungerande offentlig mötesplats. Om paviljongen med dess blomsteraffär och matbutik tillsammans med restaurangerna i Kv. Oscar II utnyttjade mitten av torget skulle förmodligen fler förbipasserande människor stanna till. Då skulle det finnas något att bli delaktig i eller att betrakta från någon av de sittplatser som finns utmed torgets kantzoner. Vintertid skulle uteserveringen kunna ersättas med skridskobana, ett förslag från invånarna som kom fram vid medborgardialogen för Ångfärjestationen (Jonasson, M, muntligen, 2008-04-14). Skridskobana är något som lockar till sig människor i alla åldrar. Om Dunkers Kulturhus dessutom tog tillfället i akt och faktiskt utnyttjade Sundstorget till sina utställningar och evenemang skulle torget erbjuda flera funktioner och händelser som ger möjlighet för valfria och sociala aktiviteter att utvecklas. Då skulle Sundstorget förmodligen fungera som en offentlig mötesplats både för de kulturintresserade som för de icke kulturintresserade invånarna. (Samtidigt skulle Sven-Ingvar Anderssons ursprungstanke med Sundstorget fortfarande finnas kvar.)

AVSLUTNING

Jan Gehls teorier från *Livet mellem husene* har fungerat väldigt bra att applicera på Sundstorget. Framförallt har de tre aktiviteterna 1) nödvändiga aktiviteter, 2) valfria aktiviteter och 3) sociala aktiviteter varit en stor hjälp för mig för att förstå hur människor påverkas av den fysiska utformningen och vilken betydelse gestaltningen har för att ett torg ska kunna fungera som en offentlig mötesplats. Aktiviteterna Gehl nämner berörs med andra ord i lika stor grad av platsens utformning vare sig det är ett torg eller en bostadsgård. Däremot kanske aktiviteterna är av annan dignitet, det vill säga att en nödvändig aktivitet på torg kan vara torghandel medan det för en bostadsgård kan vara att gå till tvättstugan i en annan byggnad.

Att studera Sundstorgets utveckling genom tiden för att förstå torgs utveckling i allmänhet har också fungerat väldigt bra. Den betydande förändringen som Sundstorget genomgick 1966 när saluhallen revs och torget övergick till att vara bilparkering var inte på något sätt unikt för Helsingborgs stad utan detta var en utveckling som skedde för de flesta stadstorgen i Sverige på 1950- och 1960- talet.

Det viktigaste jag tar med mig från uppsatsen är att gestaltningen tillsammans med torgets funktioner har betydelse för att vi ska vilja vistas på torget. Framförallt så måste förhållandet mellan ett torgs form, utformning och funktioner inbjuda oss till att vilja stanna till och möta andra människor. Det räcker alltså inte att torget enbart innehåller aktiviteter eller sittplatser.

Jag hade önskat att jag fått tag på programförutsättningarna som Sven-Ingvar Andersson hade när han gestaltade Sundstorget. Då skulle förmodligen studien av Sundstorget blivit mer komplett och det skulle även vara möjligt att vara mer kritisk till idéerna för Sundstorgets utformning och tänkta användning.

Slutligen hoppas jag på att Helsingborgs stad tar tillvara Sundstorgets kvaliteter för att återigen göra torget till invånarnas offentliga mötesplats. Möjligheterna till sociala och valfria aktiviteter finns bland annat efter Sven-Ingvar Anderssons initiativ till att flytta bilarna till ett underjordiskt garage.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

OTRYCKTA KÄLLOR

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Färdigslumrat nu ska Sundstorget väckas till liv, Helsingborgs Dagblad,
Tillgänglig: 2008-02-09
<http://hd.se/helsingborg/2008/02/09/faerdigslumrat-nu-ska-sundstorget-2>

Helsingborgs stads hemsida, sökord statistik, Tillgänglig: 2008-03-18
<http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=44109&epslanguage=SV>

MUNTliga KÄLLOR

Jonasson Maja, tidigare anställd Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg,
muntligen telefon 0730-403460, 2008-04-14.

TRYCKTA KÄLLOR

Ahlstrand, J.T, (1976), *Arkitekturtermer*, Studentlitteratur, Lund.

Arkitekturguide för Helsingborg. Rigstam, U. (red.) (2005). Helsingborg stad
Stadsbyggnadskontoret.

Berglund, U. & Jergeby, U, (1998), *Stadsrum människorum -att planera för
livet mellan husen*, Byggforskningsrådet, Västerås.

Gehl, J. (1996), *Livet mellem husene* 4:upplagan, Arkitektens förlag,
Köpenhamn.

Gehl, J. et al. (1991), *Bedre byrum*, Dansk byplanlaboratoriums Skiftserie nr
40, Köpenhamn.

Helsingborgs bebyggelse 1863-1971 del VII:3. Ulfsparre, A.C. (red). (2005).
Helsingborg.

Helsingborgs stadslexikon A-Ö, Ander, K.E, et al, (2006), Helsingborgs
lokalhistoriska förening, Helsingborg.

Johannesson Gösta, (1980), *Helsingborg stad i 900 år*, Almqvist & Wiksell,
Stockholm

Moughtin, C. (1992), *Urban design -street and square*, Butterworth-
Heinemann Ltd, Storbritannien.

Nordstedts svenska ordbok och uppslagsverk, Malmgren S.G (red). 2001,
2.rev.2 uppl, Stockholm

Webb, M, (1990), *The city square*, Thames and Hudson, London

Åström, K, (1993) *Stadsplanering i Sverige*, Byggförlaget, Stockholm.

FIGURFÖRTECKNING

Framsida- Angivet från vänster till höger.

Saluhallen, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget,
bildnr: HeM_1759_2002

Torghandel, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget,
bildnr: DIG_2006_240

Flygbild, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget, bildnr: 756_2002
Sundstorget, Foto: Erika Jonasson, 2008-03-20

Paviljongen, Foto: Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 1. Lokaliseringskarta 2007, Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg, SHIP- historisk beskrivning 2008.

Figur 2. Saluhallen, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: HeM 1759_2002.

Figur 3. Plan 1850, Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg, SHIP- historisk beskrivning 2008.

Figur 4. Plan 1870, Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg, SHIP- historisk beskrivning 2008.

Figur 5. Plan 1903, Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg, SHIP- historisk beskrivning 2008.

Figur 6. Esplanadstråk Drottninggatan, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: 661_2004

Figur 7. Vy Sundstorget, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: 998_2001

Figur 8. Torghandel, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: DIG_2006_240

Figur 9. Drottninggatan och bilparkering, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: 1283_2001

Figur 10. Flygbild Sundstorget, Kulturmagasinet Helsingborg, mapp Sundstorget bildnr: 756_2002

Figur 11. Dunkers Kulturhus, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 12. Situationsplan, Stadsbyggnadsförvaltningen Helsingborg, Detaljplan för del av fastigheten Gamla staden 7:1 Sundstorget, Plannummer: 15642

Figur 13. Glasentré, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 14. Rektangulärt stenblock, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 15. Paviljong, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 16. Sundstorget som stråk, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 17. Bänkar, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Figur 18. Tillfälliga bänkar, Foto; Erika Jonasson, 2008-03-20

Tillstånd att publicera samtliga kartor och planer från Stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborg i arbetet har getts, likaså de foton som kommer från Kulturmagasinet i Helsingborg. Övriga figurer tillhör författaren.